

Energetická vs. environmentálna bezpečnosť: Prípado ropovodu Bratislava–Schwechat¹

Zuzana Lorenčíková, Matúš Mišík²

Abstract: *Energy Security vs. Environmental Security: The Case of the Bratislava–Schwechat Pipeline*

The paper analyses the development of the Bratislava–Schwechat Pipeline, which is supposed to connect the Slovak and Austrian oil pipeline networks. The research question asks why the project is being developed without taking into account arguments concerning environmental security even though rather significant environmental opposition to the pipeline has arisen. While the proponents of the project stress mainly its importance for the fostering of Slovak energy security, its opponents claim that the pipeline will endanger the current level of environmental security, since it presents a risk to Slovak fresh water reservoirs. In line with the theoretical approach, the paper argues that the conflict between these two types of security is positively skewed towards energy security, because its proponents are able to support their argumentation with concrete evidence. Moreover, advantages from improvements in energy security are visible in the short-term. On the other hand, the possible future negative environmental impacts of the pipeline are not so easy to assess (or quantify) and are of a long-term nature. The analysis also shows that due to the lack of activity of the Slovak Ministry of the Environment, a non-governmental organization Nie ropovodu (No to the pipeline) has become the main proponent of environmental security through the preparation phase of the project.

Keywords: *Energy Security, Environmental Security, Bratislava–Schwechat Pipeline, Oil, Slovakia, Austria*

1. Úvod

Energetická bezpečnosť je v súčasnosti jednou z najdôležitejších tém v rámci EÚ (Shaffer 2009; Waisová 2008) a to ako na úrovni jednotlivých štátov (Mišík 2013; Tichý a Binhack 2012), tak aj na komunitnej úrovni (Maltby 2013; Mišík 2012; Wood 2010). Pritom pri analýze otázok spojených s energetickou bezpečnosťou je jednou z prvých výziev už samotná definícia tohto pojmu (Hedenus et al. 2010). Energetická bezpečnosť totiž obsahuje niekoľko dimenzií, napr. spoľahlivosť alebo dostupnosť, jednotný prístup k definícii avšak neexistuje (Souleimanov 2011). Podľa niektorých autorov je pri analýze energetickej bezpečnosti potrebné brať do úvahy aj environmentálne otázky (Elkind 2010, Shaffer 2009), hoci na tomto bode neexistuje medzi teoretikmi zhoda. Hlavným dôvodom problematikosti zahrnutia environmentálnej dimenzie do definície energetickej bezpečnosti je fakt, že energetická bezpečnosť a ochrana životného prostredia „nie sú úplne kompatibilné“ (Escribano a García-Verdugo 2012: 28). Napríklad snaha zachovať, resp. zvýšiť energetickú bezpečnosť v oblasti elektrickej energie využívaním uhlia z domácich zdrojov v tepelných elektrárňach namiesto importu zemného plynu do paroplynových cyklov, alebo priameho dovozu elektrickej energie znamená zachovanie, resp. zvýšenie úrovne produkcie emisií. Naopak, nárast využívania obnoviteľných zdrojov energie (a s tým spojený pokles produkcie emisií z iných zdrojov) môže viesť k nestabilite energetických prenosových sústav a tým pádom aj k ohrozovaniu energetickej bezpečnosti v elektroenergetike.

¹ Táto publikácia bola podporená Agentúrou pre vedu a výskum v rámci projektu APVV-0484-10 a Vedeckou grantovou agentúrou v rámci projektu VEGA 1/0648/13.

² Mgr. Zuzana Lorenčíková, Matúš Mišík, PhD. (korešpondenčný autor), Katedra politológie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Gondova 2, 814 99 Bratislava. Email: zuzana.lorencikova@gmail.com, matus.misik@uniba.sk.

V súvislosti so snahou ochrániť životné prostredie pred negatívnymi následkami ľudskej činnosti – vrátane energetiky – hovoríme o environmentálnej bezpečnosti (Gaan 2004). Jej cieľom je zachovanie, resp. zlepšenie súčasnej podoby životného prostredia, a tak predísť negatívnym javom, ktoré môžu byť spojené s jeho zhoršovaním (migrácia, vojenské konflikty a pod.). Ciele, zámery a nástroje energetickej a environmentálnej bezpečnosti však nie sú kompatibilné, na základe čoho medzi nimi dochádza k vzájomným konfliktom, predovšetkým pri výstavbe novej energetickej infraštruktúry. Táto je odpoveďou na snahy zvyšovať energetickú bezpečnosť, no zároveň predstavuje pomerne výrazný zásah do životného prostredia, a tak pri jej výstavbe dochádza k vzniku otázok ohľadom environmentálnej bezpečnosti.

Príkladom stretu týchto dvoch typov bezpečnosti je ropovod Bratislava–Schwechat (Bratislava–Schwechat Pipeline, ďalej BSP). Pri príprave tohto ropovodu sa stretáva záujem o diverzifikáciu prepravných trás ropy (posilnenie energetickej bezpečnosti Slovenska) so záujmom o ochranu dôležitých vodných zdrojov a ľudských sídiel, ktoré by mohli byť ohrozené jeho výstavbou (environmentálna bezpečnosť SR).³ V tomto texte analyzujeme dôvody, prečo sa projekt ropovodu BSP naďalej rozvíja v podobe, ktorá predstavuje potenciálne ohrozenie environmentálnej bezpečnosti, napriek vzniku pomerne širokej opozície zo strany zástancov tohto typu bezpečnosti v prípravnej fáze ropovodu. Tvrdíme, že hoci prišlo k zmene trasovania ropovodu BSP po roku 2010 (aj na základe tlaku aktérov podporujúcich environmentálnu bezpečnosť), hlavný problém, ktorým je ohrozenie zdrojov pitnej vody týmto ropovodom, pretrval aj v rámci nového trasovania. Navyše, nové alternatívne trasy ropovodu priniesli aj problém negatívneho zásahu do ľudských sídiel, keďže majú viesť cez husto zastavané územia (Bratislavu). Výstavba ropovodu je preto naďalej predmetom kritiky z pohľadu environmentálnej bezpečnosti.

V texte skúmame argumenty, ktoré využívajú jednotliví aktéri podporujúci energetickú a environmentálnu bezpečnosť. Argumentujeme, že merateľnosť nákladov a rizík, ako aj časový horizont konkrétneho typu bezpečnosti predurčuje „váhu“ argumentov pri rozhodovaní (Bazilian et al. 2010; Bazilian et al. 2011). Zatiaľ čo náklady potrebné na zvýšenie energetickej bezpečnosti a možné straty vyplývajúce zo zachovania jej súčasnej (nižšej) úrovne sú pomerne jednoducho kalkulatívne a krátkodobé, je veľmi náročné jasne určiť náklady potrebné na zaistenia environmentálnej bezpečnosti a určiť dôsledky potenciálneho ohrozenia tohto typu bezpečnosti, ktoré sú navyše dlhodobého charakteru. Toto je podľa nás dôvod, prečo doteraz neprišlo k výrazným zmenám v projekte ropovodu BSP, ktoré by odzrkadľovali výhrady spojené s environmentálnou bezpečnosťou napriek pomerne silnej opozícii zo strany aktérov podporujúcich tento typ bezpečnosti. Zámerom textu je teda nielen poukázať na aktérov zapojených do realizácie ropovodu Bratislava–Schwechat, ale tiež ponúknuť možné vysvetlenie, prečo neprišlo k zmenám v projekte, ktoré by odzrkadľovali environmentálnu kritiku. Článok chce takto prispieť do diskusie o diverzifikácii energetickej infraštruktúry na Slovensku, ktorá sa doteraz zameriavala primárne na otázku potreby nových prepojení, pričom mnohé ďalšie témy spojené s touto oblasťou zostali v úzadí. Štúdiá však nemá ambíciu analyzovať „kvalitu“

³ Hoci pri príprave BSP zohrávajú dôležitú úlohu aj ďalšie faktory, ako napr. zvýšenie prepravnej kapacity slovenskej časti ropovodu Družba, zástancovia BSP argumentujú, že aj tento faktor má pozitívny vplyv na energetickú bezpečnosť Slovenska. Prepojením ropovodu Družba na západoeurópsku ropovodnú sieť a prepravou ropy do krajín EÚ-15 sa totiž zvýši jeho vyťaženosť a tým pádom aj zníži pravdepodobnosť možného prerušenia toku ropy na Slovensko.

argumentov využívaných zástancami energetickej a environmentálnej bezpečnosti;⁴ zameriava sa na otázku, prečo pri príprave tohto ropovodu prevažuje energetická bezpečnosť.

V druhej časti článku v krátkosti predstavujeme dva typy bezpečnosti, ktorým sa v texte venujeme, ako aj teoretický prístup využitý na analýzu stretu medzi nimi (Bazilian et al. 2011). Tretia sekcia prezentuje využívané dáta. Prípravný proces výstavby ropovodu BSP od vzniku návrhu v roku 2003 do začiatku roku 2014 skúma text v štvrtej sekcii.⁵ Piata sekcia sa zameriava na analýzu konfliktu medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou na prípade ropovodu BSP. Analyzuje postoje aktérov zapojených do tohto projektu a skúma merateľnosť nákladov na zabezpečenie oboch typov bezpečnosti, resp. merateľnosť rizík spojených s ich nedostatkom, ako aj časový horizont oboch typov bezpečnosti – či sú krátkodobého, alebo dlhodobého charakteru. Záver sumarizuje hlavné zistenia a diskutuje výsledky štúdie.

2. Energetická vs. environmentálna bezpečnosť

Otázka bezpečnosti sa v súčasnosti neobmedzuje len na tradičné vojenské ohrozenia (*symetrické brozby*), ale zahŕňa aj nové bezpečnostné výzvy nevojenského charakteru (*asymetrické brozby*). Tieto spôsobujú „prehodnocovanie konceptu bezpečnosti“ (Baldvin 1995: 126), pričom „tradičná vojenská bezpečnosť [sa] stáva stále menej dôležitou“ (Waisová 2004: 72). Zdroje konfliktu môžu totiž zahŕňať aj ekonomickú, sociálnu či environmentálnu oblasť (Buzan 1991). Tieto ovplyvňujú fungovanie štátu a jeho záujmy, pričom tento už nie je jediným aktérom zaisťujúcim a ovplyvňujúcim bezpečnosť na svojom území (Buzan 1991). Zaistenie národnej bezpečnosti teda už nevyplýva len z vojenských aspektov (ktoré môžeme zahrnúť pod pojem tvrdej moci), ale závisí aj na sociálnom prostredí (mäkká moc).

Jedným z „nových“ typov bezpečnosti je aj energetická bezpečnosť. Energia je totiž „srdcom hospodárskeho rozvoja každej krajiny“ (Pascual a Elkind 2010: 9) a jej nedostatok môže viesť nielen k obmedzeniu hospodárskeho potenciálu krajiny, ale aj k paralyzácii fungovania celého štátu (Özcan 2013). Koncept energetickej bezpečnosti je však pomerne nejasný, pričom jedna všeobecne prijímaná definícia neexistuje (Escribano a García-Verdugo 2012, Hedenus et al. 2010). Vo všeobecnosti môžeme energetickú bezpečnosť charakterizovať ako „nepretrúšenú, stabilnú a dostatočnú dostupnosť všetkých foriem energií, ktoré daná entita požaduje“ (Pointvogel 2009: 5705–5706). Elkind (2010) ako aj Shaffer (2009) zaraďujú medzi dimenzie energetickej bezpečnosti aj environmentálnu udržateľnosť. V tejto štúdií sa však pozeráme na energetickú a environmentálnu bezpečnosť ako na dva typy bezpečnosti, ktoré sa často dostávajú do vzájomného konfliktu z dôvodu protichodných záujmov, ktoré reprezentujú – snaha o zabezpečenie dodávok energie a ochrana životného prostredia pred nepriaznivými vplyvmi takejto činnosti.

Environmentálnu bezpečnosť charakterizujeme ako „súčasnú a budúcu dostupnosť život podporujúcich ekosystémov, kľúčových pre naplnenie ľudských potrieb a prírodných procesov, ktoré prispievajú k zmierneniu chudoby a konfliktov“ (IES 2011: 12). Pozostáva z dynamiky a prepojenia prírodných zdrojov, sociálneho systému a ekonomického potenciálu zaručujúcich lokálnu a regionálnu stabilitu každého štátu (Myers 2004). Preto ju možno považovať za jednu z kľúčových dimenzií bezpečnosti ako takej (Buzan 1991). Podľa kritikov je ale národná

⁴ Skúmame však informačnú asymetriu medzi týmito dvoma typmi aktérov.

⁵ Nevenujeme sa nasledujúcemu obdobiu od júna 2014, keď sa otázka exportu vody do zahraničia stala jednou z hlavných tém domáceho politického diskurzu vzhľadom k tomu, že empirický výskum k článku bol uskutočnený ešte pred začiatkom tejto diskusie.

bezpečnosť stále spájaná so štátom a vojenskými aspektmi a preto by nemala byť používaná pri definícii dôsledkov environmentálnych hrozieb. Inštitúcie, ktoré zabezpečujú národnú bezpečnosť totiž nedokážu efektívne reagovať a konať voči klimatickým zmenám (Trombetta 2008). V súčasnosti sú však environmentálne zmeny a dopady považované vo všeobecnosti za bezpečnostnú hrozbu, keďže priamo vplývajú na globálnu stabilitu, národnú bezpečnosť a mier a majú hospodárske, sociálne ako aj bezpečnostné následky (Shaffer 2009). Ciele energetickej a environmentálnej bezpečnosti sa však môžu dostať do konfliktu a dokonca vzájomne aj vylučovať, keďže sú niekedy protichodné (Escribano a García-Verdugo 2012). Environmentálne problémy sú totiž do veľkej miery spôsobené rozvojom energetického sektora, a tak zaistenie environmentálnej bezpečnosti je ohrozené negatívnymi externalitami plynúcimi zo snáh o zabezpečenie energetickej bezpečnosti. Naopak, snaha podporiť environmentálnu bezpečnosť môže byť v protiklade so snahou o zvyšovanie energetickej bezpečnosti.

Vzťah medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou je uchopiteľný pomocou niekoľkých perspektív. Brown a Huntington (2008) tvrdia, že zaistenie oboch typov bezpečnosti vyžaduje dosiahnutie kompromisu a je možné ich docieľiť naraz rovnakými alebo podobnými politikami. Environmentálna bezpečnosť je podľa nich totiž subdimenziou energetickej bezpečnosti a z tohto pohľadu je kľúčovým charakter technológií, ktoré sú využívané v energetike. Moderné technológie totiž dokážu zabezpečiť energetickú bezpečnosť bez toho, aby bolo ohrozené životné prostredie, a teda environmentálna bezpečnosť (Brown a Huntington 2008). Bang (2010) prezentuje opačný názor, keď tvrdí, že na to, aby sme mohli adekvátne zaistiť energetickú aj environmentálnu bezpečnosť súčasne, je potrebné zmeniť *status quo* v energetickej politike. Štáty OECD a rozvíjajúce sa krajiny patria medzi najväčších spotrebiteľov energie, a preto je pre nich kľúčové zaistiť si svoju energetickú bezpečnosť. Tieto krajiny sa stávajú stále závislejšími na dovoze energetických surovín. Napriek tomu neprijímajú opatrenia, aby súčasné nastavenie energetických politík zmenili, čo by podporilo aj rast environmentálnej bezpečnosti. Bang (2010) sa domnieva, že hlavnou príčinou takehoto stavu je prílišná previazanosť energetického sektora na hospodárske fungovanie a rast štátu.

Bazilian et al. (2010) tvrdia, že z dôvodu pomerne krátkeho záujmu o tému klimatických zmien a súčasných narastajúcich obáv o energetickú bezpečnosť a dostupnosť energetických zdrojov idú environmentálne témy do úzadia. Klimatické zmeny a životné prostredie síce tieto autori považujú za súčasť energetickej politiky, avšak tvrdia, že financovanie a implementácia cieľov tejto politiky závisí na argumentoch zvyrazňujúcich predovšetkým energetickú bezpečnosť, znižovanie nákladov a zlepšovanie prístupu k energii. Navyše, energetický biznis má *know how* v existujúcich technológiách, na ktoré vie prilákať investície a preto nemá záujem investovať do vývoja nových technológií, ktoré by mali menší dopad na životné prostredie (Ibid.). Bazilian et al. (2011) následne skúmali vzťah medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou na prípade výstavby tepelnej elektrárne Medupi v Južnej Afrike. Výsledkom vzájomného vplyvu medzi týmito typmi bezpečnosti je konflikt, keďže „zaistenie environmentálnej bezpečnosti nie je prijateľné pre tradičné ciele energetického sektora“ (Bazilian et al. 2011: 3750).

Na výsledok stretu (konfliktu) medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou podľa tohto analytického rámca vplývajú tri hlavné faktory (Bazilian et al. 2011). Sú nimi a) merateľnosť nákladov nevyhnutných na zaistenie energetickej/environmentálnej bezpečnosti; b) merateľnosť potenciálnej straty z nevykonania opatrení na zvýšenie daného typu bezpečnosti (energetické/environmentálne krízy); c) časový horizont oboch typov bezpečnosti. Autori

argumentujú, že náklady potrebné na zabezpečenie (zvýšenie) energetickej bezpečnosti sú pomerne jednoducho a jasne merateľné, zatiaľ čo je veľmi náročné presne odmerať náklady na zaistenie environmentálnej bezpečnosti. Podobná situácia nastáva aj pri merateľnosti potenciálnych strát z nevykonania opatrení na zvýšenie energetickej a environmentálnej bezpečnosti. Zatiaľ čo sú podľa autorov jasne merateľné riziká, ktoré vyplývajú z potenciálnej energetickej krízy spôsobenej nedostatočnou úrovňou energetickej bezpečnosti – ako napr. náklady pre hospodárstvo zasiahnuté nedostatkom energetických surovín, pri environmentálnych problémoch nie sú riziká takto jasne merateľné. Doteraz totiž nie sú známe modely, ktoré by jasne odmerali dôsledky zaistenia, resp. ohrozenia environmentálnej bezpečnosti (Ibid.).

Rovnaký scenár môžeme pozorovať aj v časovom horizonte oboch typov bezpečností – na jednej strane prináša zaistenie energetickej bezpečnosti úžitok už v krátkodobom horizonte, na druhej strane má environmentálna bezpečnosť dlhodobý charakter (Ibid.). Autori ďalej tvrdia, že aktéri, ktorí majú záujem zvýšiť energetickú bezpečnosť krajiny vylučujú z tohto procesu rizikové faktory, či už pri výstavbe alebo prevádzke energetickej infraštruktúry. Preto je proces súvisiaci so zaistením energetickej bezpečnosti, ktorí sa v mnohých prípadoch dotýka aj širokej verejnosti často krát zo strany kľúčových aktérov relatívne málo transparentný. Ak by totiž kľúčoví aktéri boli ochotní vysvetľovať daný proces, jeho konečné výsledky by mohli byť odlišné (Bazilian et al. 2011).

V súlade s týmto analytickým rámcom predpokladáme, že ak sa energetická bezpečnosť dostane do konfliktu s environmentálnou, preváži prvá z nich z dôvodu lepšej merateľnosti nákladov a rizík, ako aj z dôvodu jej krátkodobej povahy. Tento náš predpoklad skúmame na prípade ropovodu Bratislava–Schwechat Pipeline, ktorý má prepojiť slovenskú a rakúsku ropovodnú sieť.

3. Metódy zberu dát a analýzy

Text je prípadovou štúdiou ropovodu Bratislava–Schwechat. Prípadová štúdia je pomerne rozšírenou metódou, nakoľko pomocou nej môžeme dosiahnuť základný cieľ kvalitatívneho výskumu, ktorým je „podrobné a hĺbkové skúmanie jedného prípadu“ (Gavora 2006: 126). Hĺbkové skúmanie výskumníkovi umožňuje dôsledné porozumenie kontextu skúmaného javu. Pomocou prípadovej štúdie môžeme dospieť k relevantným záverom a pochopeniu vzájomných vzťahov medzi jednotlivými aktérmi ako aj procesmi. Prípadová štúdia pritom vyžaduje využitie viacerých zdrojov empirických dát (Feagin et al. 1991).

V článku používame tri druhy empirických údajov. Za kľúčové primárne zdroje dát považujeme pološtruktúrované rozhovory so zástupcami hlavných aktérov, ktorí sa na príprave výstavby ropovodu BSP podieľajú. Rozhovor je pri analyzovaní nových a nepreskúmaných javov považovaný za jeden z najlepších nástrojov kvalitatívneho výskumu. Jeho cieľom je „zistiť fakty, názory, presvedčenia a postoje ľudí. Odpovede slúžia výskumníkovi, aby pochopil ľudí, situácie a prostredie“ (Gavora 2006: 88). Rozhovor nám umožňuje pochopiť záujmy zainteresovaných aktérov a komplexne vyskladať mozaiku skúmanej problematiky. Pre efektívne získanie dát sme sa rozhodli využiť metódu pološtruktúrovaného rozhovoru, ktorá umožňuje prispôbovať otázky výskumníka vývoju rozhovoru, pripájať nové a vynechávať nehodiace sa otázky. Zároveň aj napriek tomuto flexibilnému rámcu je pološtruktúrovaný rozhovor zviazaný určitou tematickou koncentráciou (Gavora 2006).

V prípade výstavby ropovodu BSP sme identifikovali desiatich hlavných aktérov, ktorých sme rozdelili na dve skupiny. Aktéri presadzujúci zvyšovanie energetickej bezpečnosti, a teda

zástancovia výstavby BSP, sú Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR), Transpetrol a.s. a BSP GmbH (zhotoviteľ a budúci prevádzkovateľ ropovodu). Aktéri presadzujúci zaistenie environmentálnej bezpečnosti SR sú Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR), Bratislavský samosprávny kraj, Bratislava – hlavné mesto, mestské časti Bratislavy (Ružinov, Petržalka, Čunovo), Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s. (BVS), Slovnaft a.s. a občianske združenie Nie ropovodu. Oslovili sme všetkých desiatich aktérov so žiadosťou o osobné stretnutie a uskutočnenie pološtruktúrovaného rozhovoru. Rozhovor sa skladal z 20 otvorených otázok, ktorých účelom bolo získanie informácií a spoznanie záujmov jednotlivých aktérov. Nepodarilo sa nám uskutočniť osobné rozhovory so všetkými aktérmi, predstavitelia MŽP SR, Transpetrolu a Slovnaftu sa s nami odmietli stretnúť. Rezort životného prostredia našu žiadosť o osobné stretnutie zamietol s odôvodnením, že v prípade BSP sa neangažuje a žiadny pracovník MŽP SR sa mu nevenuje. Napriek tomuto sa nám podarilo od ministerstva získať základné informácie cez emailovú komunikáciu. Nakoľko je Transpetrol plne vlastnený štátom, manažuje ho MH SR a jeho stanoviská sú totožné so stanoviskami MH SR bolo podľa predstaviteľov Transpetrolu stretnutie zbytočné. Slovnaft na našu niekoľkokrát opakovanú snahu osobne sa stretnúť nereagoval. Ďalším typom údajov využitým v texte sú oficiálne dokumenty, medzi ktoré zahŕňame materiály vytvorené aktérmi participujúcimi na procese prípravy ropovodu. Tretím zdrojom údajov sú správy zo slovenských médií, ktoré sme využívali predovšetkým ako zdroj empirických údajov v nasledujúcej časti o priebehu prípravných prác na ropovode.

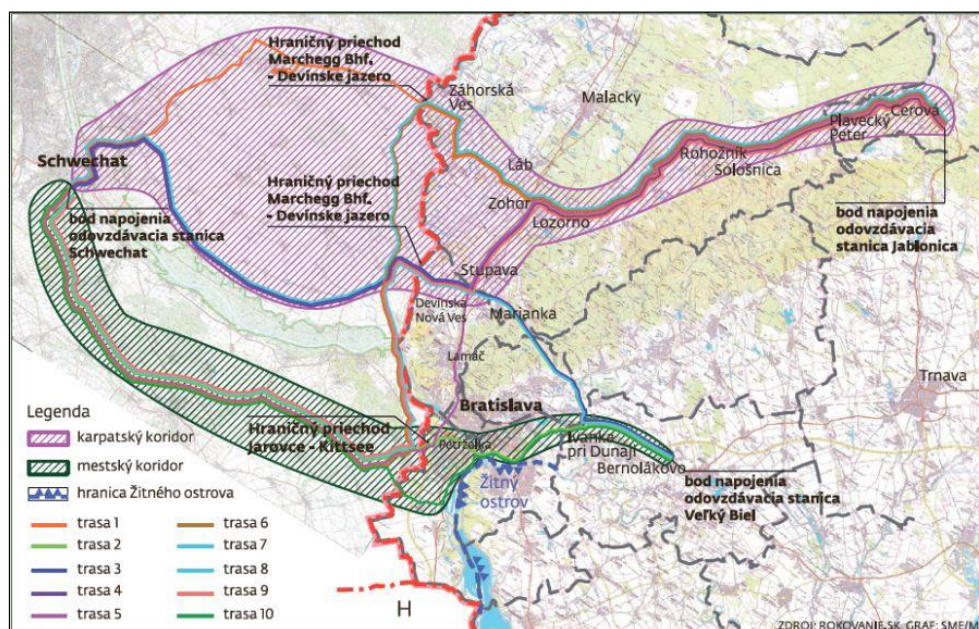
4. Ropovod Bratislava–Schwechat

20. marca 2003 slovenský Transpetrol a rakúska firma OMV založili spoločný podnik Bratislava–Schwechat Pipeline GmbH (BSP GmbH), ktorého hlavnou úlohou je vybudovať ropovod BSP a neskôr zabezpečiť jeho prevádzku. Ruský koncern Jukos v tomto období vlastnil 49% akcií slovenského Transpetrolu a vystupoval v pozícii hlavného investora projektu. V tejto fáze môžeme považovať plán vybudovať BSP predovšetkým za obchodný záujem firmy Jukos, ktorá si vo vlastníckej štruktúre Transpetrolu udržiavala manažérsku väčšinu (Pravda 2009). Po tom, čo Jukos skrachoval, využilo Slovensko svoje predkupné právo na odkúpenie 49 % akcií Transpetrolu, ktorého sa následne stalo 100 % vlastníkom. Spoločnosť BSP GmbH je tak v súčasnosti zo 74 % vlastnená Transpetrolom, a.s. a 26 % akcií vlastní spoločnosť OMV. Transpetrol ako vlastník a prevádzkovateľ ropovodnej infraštruktúry na Slovensku sa zaviazal vybudovať slovenskú časť BSP a neskôr zabezpečiť jeho riadnu prevádzku. Na rakúskej strane ropovod vybuduje a neskôr ho bude prevádzkovať BSP GmbH (Transpetrol 2014).

Udalosťou, ktorá prispela k stagnácii BSP počas prvých rokov prípravy projektu bolo stanovisko MŽP SR z roku 2005. Ministerstvo neodporúčalo realizovať stavbu cez územie Žitného ostrova, nakoľko toto „predstavuje najväčšiu zásobáreň pitnej vody v strednej Európe, ktorá bola...vyhlásená za CHVO [Chránená vodohospodárska oblasť], kde [je] podľa zákona...výstavba ropovodov zakázaná“ (MŽP SR 2005: nečíslovaný dokument). Zároveň hodnotiaca správa MŽP SR predpokladá aj dôsledky prípadnej havárie, ktorá „by mala katastrofálne dopady na kvalitu podzemných a povrchových vôd, pričom [by mohla] kontaminovať vodárenské zdroje na celom území Žitného ostrova“ (MŽP SR 2005: nečíslovaný dokument). Aj na základe posudzovania vplyvov na životné prostredie bola výstavba ropovodu cez Žitný ostrov zamietnutá. Od tohto momentu sa už ale MŽP SR aktívne do procesu výstavby BSP nezapája. Ostáva pasívne, a to aj napriek tomu, že sa navrhujú trasy ropovodu v blízkosti Žitného ostrova a podzemných vodných zdrojov.

Po období stagnácie bola v roku 2009 medzi SR a Rakúskom opätovne oživená diskusia o výstavbe ropovodného prepojenia, ktorá vyvrcholila podpisom *Memoranda o porozumení a spolupráci v oblasti energetiky medzi MH SR a Ministerstvom hospodárstva a práce Rakúska*. Podpisom memoranda posilňuje projekt BSP na strategickom význame, zdôrazňuje sa aj jeho nadnárodný a nadregionálny charakter (Vláda SR 2013). Trasa ropovodu je navrhovaná cez Žitný ostrov, na základe čoho sa BSP dostáva v roku 2010 do povedomia širokej verejnosti. Kľúčovú úlohu zohrali aktivisti, ktorí žiadali pretrasovať ropovod mimo Žitný ostrov. Blížiac sa parlamentné voľby tento prípad ešte viac zmedializovali. Na dané skutočnosti zareagovala vláda Ivety Radičovej, ktorá vo svojom programovom vyhlásení v roku 2010 vylúčila možnosť viesť ropovod cez Žitný ostrov (Vláda SR 2010: 21). MH SR následne v roku 2011 predložilo vláde materiál, v ktorom predstavilo desať trás ropovodu (viď Obrázok 1), pričom ich rozdelilo medzi tzv. mestský a karpatský koridor (Energia 2011).

Obrázok 1: Navrhované trasy a koridory ropovodu BSP

Zdroj: SME (2011)

Karpatský koridor vedie cez pohorie Malé Karpaty. Napájací bod je v obci Jablonica, pričom sa napája na rakúsku stranu medzi obcami Marchegg a Záhorská Ves. Prepravný objem ropovodu cez tento koridor sa odhaduje na cca 5 mil. ton ropy ročne (Energia 2011). Táto alternatíva je finančne náročnejšia, nakoľko už boli zakúpené pozemky určené na výstavbu ropovodu, ktoré by sa týmto trasovaním nevyužili (Vláda SR 2013). Navyše, pri tomto koridore sa predpokladá úplná zmena trasovania ropovodu na rakúskej strane (Euractiv 2011). Druhý, mestský koridor vedie cez Bratislavu, resp. jej mestské časti Podunajské Biskupice, Petržalku, Jarovce a Ružinov. Napája sa na rakúsku stranu na území Jarovce-Kitsee alebo Petržalka-Kitsee. Napájací bod ropovodu sa nachádza v obci Veľký Biel. Ak by ropovod prechádzal cez Bratislavu dokázal, by prepraviť cca 2,5 mil. ton ropy za rok (Energia 2011). Mestský koridor by však úplne odklonil súčasnú trasu ropovodu Družba do rafinérie Slovnaft, ktorá vedie cez Žitný ostrov (Vláda SR 2013).

V januári 2013 MH SR preložilo vláde informáciu o stave projektu, v ktorom preferuje dve trasy (Vláda SR 2013). Obe sú súčasťou tzv. mestského koridoru a prechádzajú intravilánom a extravilánom mesta Bratislava. Tieto dve trasy následne vláda schválila ako jediné možné alternatívy trasovania BSP. Obe vychádzajú z napájacieho bodu vo Veľkom Bieli, pričom priamo prechádzajú cez mestské časti Bratislavy – Podunajské Biskupice a Ružinov, prechádzajú popri Prístavnom moste cez Dunaj kde sa rozdeľujú na jednotlivé vetvy. Trasa 1 vedie priamo cez mestskú časť Bratislava – Petržalka, cez Einsteinovu ulicu, v tesnej blízkosti obchádza zdroj podzemnej pitnej vody Pečniansky les, ďalej pokračuje popri diaľnici D2 a končí pri hraničnom priechode Berg. Trasa 2 vedie z Prístavného mosta cez Dolnozemsú cestu, v tesnej blízkosti obchádza vodársky zdroj Rusovce – Ostrovné lúčky – Mokrad' a končí na hraničnom priechode Kittsee (viď Obrázok č. 2).

Obrázok 2: Dve trasy BSP preferované MH SR

Zdroj: SME (2011)

Hoci ambíciou MH SR bolo uzavrieť projekt BSP a odovzdať ho na rokovanie vlády do konca roku 2013, kvôli náročnosti projektu sa tak nestalo. V dobe písania tohto článku, na jeseň 2014, sa ešte stále čaká na určenie konečnej trasy ropovodu. Táto bude závisieť od výsledkov odborných štúdií, ktoré poukážu na technologické zabezpečenie, vhodnosť trasovania ropovodu, environmentálnu udržateľnosť projektu a výhody ako aj riziká spojené s výstavbou ropovodu. Vláda zaviazala MH SR uzavrieť túto úlohu do konca roku 2014, avšak konečná trasa nebola do tohto termínu vybraná.

5. Energetická vs. environmentálna bezpečnosť v prípade BSP

Táto kapitola analyzuje stret medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou na prípade výstavby ropovodu BSP. Obe strany sporu sú reprezentované aktérmi, ktorých sme v metodologickej časti rozdelili do dvoch skupín. Prvá skupina presadzuje záujmy zvyšovania a posilňovania energetickej bezpečnosti SR a podporuje výstavbu BSP. Cieľom druhej skupiny aktérov je zaistiť environmentálnu bezpečnosť SR, a preto odmieta výstavbu tohto ropovodu.

Najskôr sa bližšie pozrieme na týchto aktérov a ich aktivity, v druhej a tretej časti kapitoly aplikujeme predstavený teoretický rámec na skúmanie doterajšieho priebehu interakcie medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou v prípade ropovodu BSP.

a. Aktéri podporujúci energetickú a environmentálnu bezpečnosť

Prvá skupina aktérov podporuje zvyšovanie energetickej bezpečnosti SR pomocou výstavby ropovodu BSP. Najvýraznejším aktérom presadzujúcim výstavbu ropovodu je Ministerstvo hospodárstva SR. Podľa nášho respondenta je jeho hlavným záujmom diverzifikovať zdroje dodávok energetických surovín pre Slovensko a tým pádom diverzifikovať aj energetickú infraštruktúru (Rozhovor 2). Iný projekt – plánovaná rekonštrukcia prípojky, ktorá spája slovenskú časť ropovodu Družba s ropovodom Adria v Maďarsku – síce prispeje k diverzifikácii energetických trás, avšak nebude znamenať diverzifikáciu energetických zdrojov. Naopak, napojením na západoeurópsku sieť (na ropovody Trans Alpine Leitung - TAL a Adria Wien Pipeline - AWP) pomocou reverzného toku cez BSP by Slovensko diverzifikovalo aj energetické zdroje, nielen prepravné trasy.

Ďalším aktérom podporujúcim výstavbu ropovodu je Transpetrol a.s., prevádzkovateľ slovenskej ropovodnej siete vlastnený MH SR. Kapacita slovenského úseku ropovodu Družba je cca 20 mil. ton ropy ročne, ale v súčasnosti je využívaná len približne na polovicu. Slovensko na svoje účely spotrebuje cca 5,7 mil. ton ropy, zvyšok ropy sa prepravuje do Českej republiky. Český odber ropy z Družby má však klesajúci charakter a predpokladá sa, že tento trend bude pokračovať aj v budúcnosti. Výstavbou ropovodu BSP, sa prepojí Družba so západoeurópskou ropovodnou sieťou, čo zvýši význam jej slovenského úseku (Energia 2011). Vďaka tomu, že bude ropovod BSP obojsmerný, umožní nielen zvýšiť energetickú bezpečnosť Slovenska cez nákup ropy zo západu v prípade, ak príde k prerušeniu toku ropy z Ruska, ale umožní aj zvýšenú prepravu ropy z východu na západ.

Ropovod má prepravovať ročne 2,5 mil. ton ropy (presadzovaný mestský koridor), čím by sa o štvrtinu zvýšil objem prepravovanej ropy v slovenskom úseku ropovodu Družba. Priame napojenie rakúskej rafinérie OMV na ľahkú ruskú ropu by nielen zvýšilo prepravnú kapacitu ropovodu Družba, ale posilnilo by aj pozíciu SR ako tranzitnej krajiny (Vláda SR 2013), čo by malo pozitívny dopad na energetickú bezpečnosť Slovenska. Zvýšenie prepravy ropy cez slovenské územie by navyše znamenalo podľa respondenta aj zvýšenie finančných ziskov Transpetrolu (Rozhovor 1). V prípade zníženia objemu prepravovanej ropy v slovenskej Družbe by sa znížili príjmy Transpetrolu, a teda aj štátneho rozpočtu. Preto je záujmom tejto spoločnosti nachádzať nových odberateľov ropy, ktorí sa budú môcť napojiť na slovenský úsek Družby. Tretí aktér podporujúci výstavbu ropovodu, spoločnosť BSP GmbH, bola zriadená výlučne na realizáciu výstavby a prevádzku tohto ropovodu. Hlavným záujmom BSP GmbH, tak ako aj hlavným účelom jej zriadenia, je vybudovať BSP (Rozhovor 2).

Na druhej strane stoja aktéri, ktorí argumentujú, že s výstavbou BSP sa spája predovšetkým environmentálne riziko ohrozenia podzemných vodných zdrojov na území Bratislavy a jej blízkeho okolia. Aj napriek tomu, že výstavba ropovodu cez Žitný ostrov bola vylúčená, súčasné dve navrhované trasy v tesnej blízkosti obchádzajú hranicu Žitného ostrova a významných podzemných zdrojov pitnej vody – Pečniansky les, ostrov Sihot' a Rusovce – Ostrovné lúčky – Mokrad'. Títo aktéri tvrdia, že trasovanie ropovodu cez tzv. mestský, ale aj karpatský koridor je z hľadiska zaistenia environmentálnej bezpečnosti veľmi problematické. MŽP SR je ústredným orgánom štátnej správy, ktorého hlavnou úlohou je chrániť životné prostredie, malo by byť

„garantom ochrany životného prostredia“ (Rozhovor 3). Avšak podľa respondenta priamo z MŽP sa toto „výstavbe ropovodu nevenuje, nakoľko toto je v kompetencii MH SR“ (Rozhovor 8). Ako ale poznamenali ďalší respondenti, je to práve MŽP SR, „ktoré nesie najväčšiu zodpovednosť za tento projekt“ (Rozhovor 5) a ako „prvé by malo kričať na poplach a byť proti“ (Rozhovor 6). Výstavba BSP nie je možná bez jeho zapracovania do územného plánu Bratislavského samosprávneho kraja (BSK), hlavného mesta Bratislavy a zapojených mestských častí. Preto vstupuje do prípravy ropovodu aj BSK, ktorý je rozhodujúci pri zostavovaní a schvaľovaní územného plánu kraja. V roku 2009 BSK odmietol trasovanie ropovodu cez Žitný ostrov, nakoľko poukazoval na ochranu environmentálne významných území SR (Rozhovor 5). V súčasnosti hovorí územný plán župy len o tom, že: „ropovod BSP sa napojí na rafinériu vo Schwechate“ (Rozhovor 5), pričom v ňom nie sú určené jasné parametre tejto stavby. BSK nesúhlasí s trasovaním ropovodu priamo cez Bratislavu. Podľa jeho predsedu Pavla Freša „je nepredstaviteľné, aby sa dnes vôbec uvažovalo o trase ropovodu cez zastavané územie Petržalky, alebo priamo cez rezervoáre pitnej vody na Žitnom ostrove“ (Trend 2013). Hoci ochrana životného prostredia nie je agendou BSK, v prípade BSP argumentuje predovšetkým v prospech zaistenia environmentálnej bezpečnosti.

Magistrát Bratislavy ako aj jej mestské časti (Ružinov, Petržalka, Čunovo) argumentujú v prospech ochrany životného prostredia, nakoľko sa v ich katastri nachádzajú významné podzemné zdroje pitnej vody. Podľa primátora hlavného mesta je „stanovisko na trasu cez intravilán zatiaľ negatívne. Zmena územného plánu v súvislosti s výstavbou ropovodu je v súčasnosti nepriechná“ (SITA 2014). Výstavba a prevádzka ropovodu by sa navyše priamo dotkla života obyvateľov zasiahnutých lokalít (Rozhovor 6). Bratislavská vodárenská spoločnosť spravuje podzemné zdroje pitnej vody na území Bratislavy a v prípade BSP jasne poukazuje na nevyhnutnosť ich ochrany. Dôsledky ohrozenia podzemných zdrojov vody by totiž musela niesť práve ona (Rozhovor 4). Na svojej webovej stránke (www.bvsas.sk) preto deklaruje negatívne stanovisko k výstavbe ropovodu. Do skupiny odporcov výstavby BSP sa zaraďuje aj sama spoločnosť Slovnaft, ktorá poukazuje na environmentálne riziká a dopady výstavby a prevádzky BSP. Toto stanovisko však môžeme považovať za účelové, keďže vybudovaním ropovodu by vznikol v regióne silný priamy konkurent v relatívne krátkej vzdialenosti. Na druhej strane je podľa nášho respondenta nevyhnutné podotknúť, že Slovnaft je situovaný na environmentálne citlivom území a aj samotná rafinéria je už aj dnes výraznou záťažou pre životné prostredie (Rozhovor 4).

Občianske združenie „Nie ropovodu“ vstupuje do prípravy ropovodu od roku 2009 z dôvodu nesúhlasu so snahou vtedajšej vlády SR trasovať ropovod BSP cez Žitný ostrov. Aj vďaka aktivitám tohto združenia vzrástol odpor širokej verejnosti voči ropovodu, na základe čoho bolo v roku 2010 trasovanie cez Žitný ostrov odmietnuté programovým vyhlásením vlády Ivety Radičovej (Vláda SR 2010: 13). Aktivity Nie ropovodu opätovne zosilneli po zverejnení dvoch finálnych trás BSP, ktoré majú prechádzať priamo mestom Bratislava. Cieľom združenia je podľa osloveného respondenta predovšetkým poskytovať „relevantné informácie“, pretože MŽP SR toto nerobí (Rozhovor 6). Ako sa vyjadrila predstaviteľka Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, MŽP SR nemá dostatok politickej sily na to, aby v rozhodujúcich prípadoch svoju agendu napĺňalo (Rozhovor 4). Zainteresovaní aktéri preto získavajú „relevantné informácie o ropovode ... od občianskeho združenia Nie ropovodu“ (Rozhovor 6). Toto potvrdil aj ďalší respondent, podľa ktorého ešte k tomu mimovládny sektor „tlačí na štátne zložky životného prostredia aby zastávali svoju funkciu, ktorú by mali“ (Rozhovor 4). Na základe presadzovaných

záujmov, sily a aktivity môžeme konštatovať, že v prípade výstavby BSP združenie Nie ropovodu nahradilo rolu MŽP SR, vyvíja tlak na MH SR a stáva sa jeho protipólom. Zároveň svojimi aktivitami spojilo pomerne heterogénnu skupinu aktérov proti výstavbe BSP, ktorí spoločne presadzujú záujmy ochrany životného prostredia a poukazujú na potrebu zaistenia environmentálnej bezpečnosti.

Dôležitým faktorom v tomto konflikte medzi environmentálnou a energetickou bezpečnosťou je nedostatočná informovanosť aktérov o procese prípravy ropovodu. Aktéri presadzujúci environmentálnu bezpečnosť (odporcovia výstavby) majú sťažený prístup k oficiálnym informáciám a často sa stáva, že sú už len oboznámení s konečným výsledkom určitého procesu spojeného s projektom. Ako sa vyjadril jeden z respondentov, „vláda SR spomínané dve trasy určila ako definitívne bez prechádzajúcej diskusie s odbornou a širokou verejnosťou a so zainteresovanými aktérmi“ (Rozhovor 7). Aj mestský poslanec poukázal na skutočnosť, že nemali „dostatočné informácie ani zo strany štátu, ani zo strany mesta, aby sme mohli k tomuto prípadu zaujať stanovisko už v jeho začiatkoch“ (Rozhovor 6). Bratislava a ani jej časti sa zo začiatku o projekt nezaujímal, nakoľko „nemali dostatok informácií od MH SR“ (Rozhovor 3). Bratislavská vodárenská spoločnosť dokonca sama iniciovala stretnutie s BSP GmbH, aby sa dozvedela viac informácií o projekte. Ako sa však vyjadril ich predstaviteľ, „hoci nám BSP GmbH urobila prezentáciu o súčasnom stave projektu, v podstate sme sa nič podstatné, čo by nám pred stretnutím nebolo známe, nedozvedeli“ (Rozhovor 4). Pre zúčastnené strany nie sú známe ani technické detaily ropovodu. Hoci Transpetrol a.s. argumentuje vysokým technickým zabezpečením ropovodu BSP, doteraz nezverejnil konkrétne technické parametre stavby. „Boli sme oboznámení len so všeobecnými technickými deklaráciami o tom, že ropovod bude zaistený trojstupňovou ochranou, ale to, čo je pre nás dôležité, to znamená presná trasa, profil potrubia, tlak ropy ktorým bude ropa pretekať, to doteraz nepoznáme“ (Rozhovor 4). Podľa našich respondentov nezverejnilo MH SR ani Transpetrol a.s. štúdie, ktoré by poukazovali na finančnú návratnosť projektu. Títo aktéri pritom argumentujú, že projekt BSP je samofinancovateľný (Rozhovor 4).

Podľa zapojených aktérov vystupuje rezort hospodárstva netransparentne aj voči širokej verejnosti. Fakt, že ropovod „má ísť cez územie Bratislavy bol zatajovaný pred verejnosťou zámerne. Nikto si neuvedomoval, že skutočne je niečo také možné, aby cez stred Petržalky išiel ropovod“ (Rozhovor 6). Zástupca BSK poukazuje na skúsenosť s rezortom hospodárstva, keď začali rokovať o zapracovaní ropovodu do územného plánu kraja. „Keď sme MH SR pozývali na rokovania o nastavení územného plánu BSK, buď nás ignorovali alebo neprišli“ (Rozhovor 5). Rezort hospodárstva zareagoval až vo finálnej fáze spracovávania územného plánu bratislavského kraja, kedy žiadal o konkrétne zatrasovanie ropovodu. S týmto BSK nesúhlasil a odmietol zakresliť konkrétnu trasu ropovodu do plánu, čo priviedlo obe inštitúcie až do rozporového konania. Netransparentné konanie MH SR sa ukázalo aj pri oboznámení magistrátu Bratislavy s projektom, keďže „mesto sa mohlo s projektom oboznámiť jedine s podmienkou, že bude zachovávať o tomto projekte mlčanlivosť“ (Rozhovor 6). Informácie o ňom nemohlo sprostredkovať ani odborníkom, ktorí sa mali podľa zaužívaného postupu k takémuto projektu vyjadriť. Aktéri odmietajúci ropovod sa preto cítili byť z prípravného procesu vylúčení. Ako poznamenal náš respondent, „ropovod by sa mal budovať vo všeobecnej zhode so samosprávami a s občanmi, a preto som presvedčený, že je dôležité viesť diskusiu o trasovaní ropovodu“ (Rozhovor 6). Najväčší problém je podľa predstaviteľov mimovládneho sektora chyba v komunikácii, keď „MH SR chce silou a zvrchu niečo nanútiť samosprávam“ (Ibid.).

b. Energetická bezpečnosť – merateľnosť nákladov a rizika a časový horizont

V tomto článku argumentujeme, že merateľnosť nákladov potrebných na zvýšenie energetickej bezpečnosti prostredníctvom výstavby BSP a merateľnosť rizika spojeného s nevybudovaním prepojenia, ako aj krátkodobý horizont projektu sú kľúčovými faktormi, ktoré vplyvajú na prevahu energetickej bezpečnosti nad environmentálnou. Bazilian et al. (2011) poukazujú na pomerne jednoduchú merateľnosť nákladov a potenciálneho rizika spojeného s projektmi slúžiacimi na zvýšenie energetickej bezpečnosti. Navyše, pozitívne efekty zaistenia tejto bezpečnosti je možné zaznamenať v krátkodobom meradle. Práve jasná merateľnosť nákladov a rizík spojených s projektom BSP a jeho krátkodobý charakter stavia aktérov presadzujúcich energetickú bezpečnosť do výhodnej pozície.

Ropa je strategická komodita, ktorá je nevyhnutná pre fungovanie hospodárstiev jednotlivých krajín už od druhej svetovej vojny (Pollak et al. 2010). Jedným z nástrojov, ako je možné zvýšiť energetickú bezpečnosť Slovenska, je znížiť závislosť na jej dovoze z Ruska diverzifikáciou infraštruktúry smerom zo západu. Ropovod BSP je jednou z možností, ako tento cieľ dosiahnuť (Vláda SR 2013). Jeho vybudovaním sa zvýši počet energetických prepojení SR s inými krajinami z troch na štyri. Okrem ropovodu Družba z Ruska, reverzného chodu Družby z Českej republiky a prepojenia na ropovod Adria, by Slovensko získalo ďalšie spojenie s Rakúskom. Ako sa vyjadril predstaviteľ MH SR, „ropovod Adria a ropovod BSP sú pre nás kľúčové. Čo najintenzívnejšia diverzifikácia ropovodných trás je pre Slovensko nevyhnutná a potrebná“ (Rozhovor 1). Takýto postoj tlmočí MH SR aj v oficiálnych dokumentoch, podľa ktorých „diverzifikácia prepravných trás je jednoznačne kľúčom k zaisteniu energetickej bezpečnosti“ (Vláda SR 2013). Podľa postoja MH SR teda BSP jasne prispieje k zvýšeniu energetickej bezpečnosti SR, nakoľko reverzný tok umožní v čase krízy prepraviť potrebné množstvo ropy pre slovenský priemysel.

MH SR dalo spoločnosti KMPG vypracovať odbornú štúdiu, ktorá analyzovala komerčné, technické, právne a environmentálne aspekty všetkých desiatich pôvodne navrhovaných trás (Vláda SR 2013). Štúdia sa zamerala len na tie činitele, ktoré sa dajú jasne odmerať. Najvhodnejšími trasami BSP sa podľa analyzovaných dát javí byť trasa 2 a 10. Všetky skúmané činitele – komerčné, technické, právne, ekologické – vyplývajú predovšetkým z dĺžky trasy (viď Tabuľka 1). Podľa respondenta čím je trasa kratšia, tým sa znižujú ekonomické náklady spojené s výstavbou, ale aj jeho technická náročnosť, a zjednodušujú sa právne otázky. Taktiež sa prirodzene redukovujú rizikové dopady na životné prostredie spojené s výstavbou a prevádzkou, nakoľko je zasiahnutá menšia oblasť krajiny (Rozhovor 2). Dĺžku trasy ropovodu preto môžeme považovať za kľúčový činiteľ, z ktorého vyplývajú predovšetkým ekonomické náklady spojené s výstavbou a prevádzkou ropovodu. Ako sa vyjadril minister hospodárstva „neuvažujeme o karpatskom [dlhšom] koridore najmä z ekonomického hľadiska. Bolo by to o sto kilometrov ropovodu viac oproti mestskému koridoru. Nie je výhodný ani z hľadiska ekologického. Sú tam omnoho väčšie riziká ako v prípade mestského koridoru“ (Info 2014).

Tabuľka 1: Dĺžka trás ropovodu BSP na slovenskej a rakúskej strane

Trasa č.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
SK km	64,0	27,5	33,5	62,5	74	88,1	63,6	33,5	62,5	32,5
AUT km	44,8	53,7	48,6	48,6	53,6	64	62,6	74,2	74,2	52,3
Spolu	108,8	81,2	82,1	111,1	127,6	152,1	126,2	107,7	136,7	84,8

Zdroj: Vláda SR (2013)

Na základe stanovenia dvoch finálnych trás v rámci tzv. mestského koridoru je možné vyčíslit' rozpočet na výstavbu ropovodu aj definovať čas, ktorý bude výstavba vyžadovať. Podľa respondenta sa „rozpočtové náklady výstavby BSP pohybujú od 70,2 mil. euro do 111,9 mil. euro, pričom dĺžka trvania výstavby sa od jej zahájenia pohybuje od 3,2 do 5,7 roka“ (Rozhovor 2). Analýza spoločnosti Arthur D. Little definovala ekonomickú návratnosť BSP a skonštatovala, že projekt je samofinancovateľný (Vláda SR 2013). Navyše, očakávaná návratnosť je krátkodobá, pričom „sa počíta na sedem až desať rokov“ (Rozhovor 2). Možnosť jasne vypočítať náklady na výstavbu projektu BSP si uvedomujú aj aktéri presadzujúci zaistenie environmentálnej bezpečnosti (Rozhovor 3).

Hoci SR nemá skúsenosti s prerušením alebo odstavením dodávok ropy, v roku 2009 čelila plynovej kríze, ktorá mala na hospodárstvo SR vážne dôsledky. Straty v hospodárstve spôsobené krízou presiahli 1 miliardu EUR, hospodársky rast sa jej následkom znížil približne o 1% HDP a niektoré firmy uvažovali o presune výroby do iných krajín (Duleba 2009: 6). Aj prípadné prerušenie dodávok ropy by malo priamy a závažný vplyv na fungovanie SR. Bývalý minister hospodárstva SR Tomáš Malatinský dokonca vyhlásil, že strategickosť projektu BSP „v súvislosti so situáciou na Ukrajine vzrástla“ a preto by bolo potrebné „práce na projekte ... urýchliť“ (Info 2014).

c. Environmentálna bezpečnosť – merateľnosť nákladov a rizík a časový horizont

Zatiaľ čo aktéri presadzujúci energetickú bezpečnosť vedia pomerne jasne definovať náklady spojené s výstavbou ropovodu ako aj riziká, ktoré vyplývajú z prípadného ohrozenia energetickej bezpečnosti SR, diskusia ohľadom environmentálnej bezpečnosti je omnoho menej konkrétna. Navyše, zisky zo zvýšenia energetickej bezpečnosti sú viditeľné v krátkodobom horizonte (diverzifikácia zdrojov ropy), avšak pozitívne efekty posilnenia environmentálnej bezpečnosti môžu byť pozorované až v dlhodobom horizonte, pričom priamy efekt snahy o zvýšenie tejto bezpečnosti na zlepšenie životného prostredia môže byť predmetom diskusie.

Zaistenie ochrany podzemných zdrojov vody je jeden z hlavných cieľov environmentálnej politiky SR (MŽP SR 1993). Slovensko doteraz nepociťovalo nedostatok vody a podľa nášho respondenta „vodné zdroje skutočne nedocenujeme. Naše podzemné vodné zdroje sú skutočne našim zlatom, ktoré nám závidí celá Európa“ (Rozhovor 7). Avšak neexistujú údaje, ktoré by poukazovali na pozitívny vplyv zásob pitnej vody na hospodárstvo SR. Voda je mnohými štátmi považovaná za strategickú surovinu, a hoci v medzinárodnej meradle stále narastá jej význam, voda ešte stále nie je komoditou, s ktorou by sa obchodovalo na globálnej úrovni. Nakoľko v súčasnosti presne nepoznáme ani vývoj udržateľnosti vodných zdrojov, nevieme určiť ciele, ktoré by sme v ich ochrane mali dosiahnuť. Preto je pomerne zložité jasne vyčíslit' náklady, ktoré by mali byť vynaložené na dosiahnutie týchto cieľov. Pitná voda je považovaná za samozrejmosť, „ktorá tu bola doteraz vždy, bez toho, aby sme museli robiť niečo navyše“ (Rozhovor 5). Aj z tohto dôvodu je úžitok zo zaistenia environmentálnej bezpečnosti, resp. ochrany vodných zdrojov pomerne komplikované jasne určiť. Ako poznamenal jeden z respondentov, „je náročné definovať hodnotu vody a z nej plynúcich benefitov, keď sa nikdy nestalo, aby jej naša krajina mala nedostatok“ (Rozhovor 3).

V súčasnosti podľa našich respondentov rovnako nevieme vyčíslit' ani škody na životnom prostredí, ktoré by vyplynuli z havárie ropovodu, resp. nevieme, ako by takáto udalosť ovplyvnila fungovanie hospodárstva. A to ani napriek existujúcim skúsenostiam so znehodnotením podzemných vôd. V roku 1971 bol únikom ropných látok zo Slovnaftu zničený podzemný zdroj

pitnej vody v oblasti Bratislava-Podunajské Biskupice. Dôsledkom tejto havárie sa veľké množstvo obyvateľov východnej časti Bratislavy ocitlo bez prístupu k pitnej vode a museli byť zásobovaní z cisterien takmer celý rok (BVS 2012). Aj napriek tomu, že kontaminácia vodného zdroja bola obrovská, nevieme presne vyčísliť náklady, ktoré z tohto znečistenia vyplynuli (Rozhovor 4). Môžeme len predpokladať, že znehodnotenie podzemných vodných zdrojov (Pečniansky les, Rusovce, Ostrovné lúčky, Mokrad) ropnými látkami by malo výrazné dôsledky na environmentálnu bezpečnosť. Nie sú vypracované analýzy, ktoré by jasne pomenovali možné riziká súvisiace s ropovodom BSP na podzemné vodné zdroje.

Popri problémoch s pomenovaním a kvantifikáciou možných nákladov a rizík spojených so zaistením bezpečnosti vodných zdrojov je problematickým aj dlhodobý charakter environmentálnej bezpečnosti. Napriek tomu, že „pitná voda je niečo, bez čoho nevyžijeme ani deň, [a] je preto našou povinnosťou sa o ňu postarať“ (Rozhovor 4), môžeme reálny úžitok z ochrany vodných zdrojov vidieť až v dlhodobom meradle. A to až v tom prípade, ak bude v našom regióne nedostatok pitnej vody a jej význam bude preto narastať. Náš respondent kriticky poznamenal, že „Bratislava má [síce] čistú vodu, dobrú pitnú vodu, ale nikde nie je napísané, že to tak bude naveky“ (Rozhovor 6). Ako doplnil, ak sa bude pokračovať v príprave ropovodu BSP, „tak ohrozujeme vodné zdroje, ktoré sú jedinečné na území Slovenska aj v strednej Európe“ (Ibid.).

6. Záver

Cieľom tejto štúdie bolo odpovedať na otázku, prečo sa ropovod Bratislava–Schwechat Pipeline naďalej rozvíja v podobe, ktorá predstavuje potenciálne ohrozenie environmentálnej bezpečnosti, napriek vzniku pomerne širokej opozície zo strany zástancov tohto typu bezpečnosti. Hoci prišlo k zmene trasovania ropovodu, hlavný environmentálny problém, ktorým je ohrozenie zdrojov pitnej vody, pretrval aj v rámci nových navrhovaných trás, pričom sa k nemu pridala ešte problém negatívneho dopadu na ľudské sídla (Bratislavu). Projekt preto aj naďalej ostáva kritizovaný z dôvodov environmentálnej bezpečnosti. Ropovod má podľa jeho zástancov prispieť k zvýšeniu energetickej bezpečnosti Slovenska, a preto sme analyzovali výskumnú otázku cez prizmu konfliktu medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou.

V súčasnosti sa tieto dva typy bezpečnosti dostávajú do popredia. Energetická kvôli problémom, ktoré v tejto oblasti narastajú – napr. prerušenia dodávok plynu a momentálne už takmer permanentný energetický konflikt medzi Ruskom a Ukrajinou. Environmentálna bezpečnosť z dôvodu narastajúcej snahy riešiť otázky spojené s témami klimatických zmien a znečistenia životného prostredia. Hoci podľa niektorých autorov má energetická bezpečnosť aj svoju environmentálnu dimenziu (Elkind 2010, Shaffer 2009), my sa prikláňame k názoru, že ich ciele sú vzájomne len ťažko zlučiteľné a tieto dva typy bezpečnosti sa často dostávajú do konfliktu (Bazilian et al. 2011, Escribano a García-Verdugo 2012).

Analýza projektu ropovodu BSP ukázala, že náklady potrebné na zvýšenie energetickej bezpečnosti a možné riziká vyplývajúce zo zachovania súčasnej úrovne tejto bezpečnosti (potenciálne energetické krízy) sú pomerne jednoducho kalkulatívne a krátkodobé a zapojení aktéri ich dokážu jasne prezentovať. Na druhej strane je veľmi náročné jasne odmerať náklady plynúce zo zaistenia environmentálnej bezpečnosti a určiť dôsledky jej potenciálneho ohrozenia, ktoré sú navyše dlhodobého charakteru. Aktéri presadzujúci environmentálnu bezpečnosť preto nevedia jasne poukázať na kvantifikovateľné riziká spojené s projektom. Toto je podľa nás hlavný dôvod, prečo neprišlo k výrazným zmenám v projekte ropovodu Bratislava–Schwechat

Pipeline, ktoré by brali do úvahy environmentálnu bezpečnosť, a ktoré by teda odzrkadľovali námietky aktérov podporujúcich tento typ bezpečnosti.

Netvrdíme však, že zástancovia environmentálnej bezpečnosti nemajú na prípravný proces ropovodu Bratislava–Schwechat Pipeline žiaden vplyv. Aj na ich podnet novovzniknutá vláda Ivety Radičovej v roku 2010 odmietla pôvodné trasovanie ropovodu cez Žitný ostrov. Nové trasy jednotlivých alternatív ropovodu, ktoré boli navrhnuté Ministerstvom hospodárstva v roku 2011, však hlavný problém ropovodu z pohľadu environmentálnej bezpečnosti – možné ohrozenie zdrojov pitnej vody – neodstránilo a prinieslo aj ďalší environmentálny problém v podobe možného ohrozenia ľudských sídiel kvôli prechodu ropovodu cez zastavané územia Bratislavy. Napriek zmenám v trasovaní ropovodu teda hlavný environmentálny problém projektu nebol odstránený a dalo by sa povedať, že z pohľadu environmentálnej bezpečnosti sa projekt stal ešte viac problematickým. V prípade ropovodu Bratislava–Schwechat Pipeline teda energetická bezpečnosť prevažuje nad environmentálnou.

Jedno z dôležitých zistení článku je aj to, že úlohu Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky ako hlavného garanta environmentálnej bezpečnosti prevzalo kvôli jeho nečinnosti v tejto oblasti občianske združenie Nie ropovodu. Toto slúži nielen ako hlavný zástanca ochrany životného prostredia pri príprave výstavby BSP, ale tiež ako zdroj informácií pre ďalších aktérov podporujúcich environmentálnu bezpečnosť. Analýza tak ukázala, že pre štúdium konfliktu medzi energetickou a environmentálnou bezpečnosťou je veľmi dôležité aj skúmanie aktérov, ktorí sú do tohto konfliktu zapojení. Teoretické východiská využité v článku tento aspekt opomínajú, analýza však ukázala, že roly aktérov sú meniteľné a významnú úlohu zohrávajú aj tí aktéri, ktorí musia svoje miesto v systéme získať. Na rozdiel od neaktívneho Ministerstva životného prostredia, ktoré bolo od začiatku zapojené do prípravnej fázy ropovodu (ako jeden z hlavných aktérov) nemalo občianske združenie Nie ropovodu dopredu zaistené miesto v rozhodovacom procese. Pre budúce využitie aplikovaného analytického rámca by bolo vhodné tento doplniť aj o zapojených aktérov.

Hlavným limitom článku je fakt, že proces prípravy ropovodu BSP ešte v súčasnosti nie je ukončený, a tak nemohla byť analyzovaná kompletná prípravná fáza projektu, ale len jej prvá časť. Z tohto dôvodu by sa budúci výskum v tejto oblasti mal zamerať na štúdium pokračovania prípravných prác na ropovode. Pre budúci výskum je ropovod Bratislava–Schwechat vhodným prípadom aj z ďalšieho dôvodu. Na rozdiel od prevládajúcich environmentálnych tém, ako napr. zmena klímy či znečistenie ovzdušia, má ohrozenie vodných zdrojov a ľudských sídiel pomerne lokálny charakter. A naopak, zabezpečenie energetickej bezpečnosti má celoštátny význam. Pri analýze BSP sa tak dostávame do pomerne paradoxnej situácie – energetická bezpečnosť má (geograficky) väčší záber než environmentálna, pričom zvyčajný pohľad na túto problematiku je opačný. Ďalšie štúdium tohto prípadu nám teda môže napomôcť vrhnúť kritický pohľad na existujúce východiská a predpoklady ako environmentálnej, tak aj energetickej bezpečnosti.

Príloha: Zoznam rozhovorov

Rozhovor 1: úradník na Ministerstve hospodárstva SR, Bratislava, 14. marca 2014

Rozhovor 2: zástupca spoločnosti BSP GmbH, Bratislava, 25. marca 2014

Rozhovor 3: zástupca neziskovej organizácie Nie ropovodu, Bratislava, 5. marca 2014

Rozhovor 4: predstaviteľka Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, Bratislava, 17. marca 2014

Rozhovor 5: predstaviteľ Bratislavského samosprávneho kraja, Bratislava, 10. marca 2014

Rozhovor 6: predstaviteľ magistrátu mesta Bratislava, Bratislava, 5. marca 2014

Rozhovor 7: predstaviteľ bratislavskej mestskej časti Čuňovo, Bratislava, 5. marca 2014

Rozhovor 8: emailová komunikácia s úradníkom na Ministerstve životného prostredia SR, Bratislava, 26. februára 2014

Zoznam literatúry a zdrojov

- Baldwin, D.A. (1995): „Security Studies and the End of the Cold War.“ *World Politics* 48(1): 117–141. DOI: 10.1353/wp.1995.0001
- Bang, G. (2010): „Energy security and Climate change concerns: Triggers for energy policy change in the United States? *Energy Policy*.“ 38(4): 1645–1653. DOI: 10.1016/j.enpol.2009.01.045
- Bazilian, M., Hobbs, B.F., Blyth, W., MacGill, I. a Howells, M. (2011): „Interaction between energy security and climate change: A focus on developing countries.“ *Energy Policy* 39(6): 3750–3756. DOI: 10.1016/j.enpol.2011.04.003
- Bazilian, M., Outhred, H. Miller, A. a Kimble, M. (2010): „Opinion: An energy policy approach to climate change.“ *Energy for Sustainable Development* 14(4): 253–255. DOI: 10.1016/j.esd.2010.07.007
- Brown, S.P.A. a Huntington, H.G. (2008): „Energy security and climate change protection: Complementarity or tradeoff?“ *Energy Policy* 36(9): 3510–3513. DOI: 10.1016/j.enpol.2008.05.027
- Buzan, B. (1991): *People, States and Fear, An Agenda for International Security Studies in the Post-cold War Era*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- BVS (2012): Youtube: II. vodárenský zdroj Podunajské Biskupice. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=t5Uxkxsj6pw>.
- Duleba, A. (2009): Poučenia z plynovej krízy v januári 2009, Bratislava, VC SFPA [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/281.
- Elkind, J. (2010): *Energy Security: Call for Broader Agenda*, in *Energy Security, Economics, Politics, Strategies and Implications*. Washington DC: Brooking Institutions Press.
- Energia (2011): Do hĺbky: Ropovod Bratislava–Schwechat. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.energia.sk/tema/ropa-a-ropne-paliva/do-hlbky-ropovod-Bratislava-Schwechat/4019/>.
- Escribano, G. a García-Verdugo, J. (2012): „Energy security, energy corridors and the geopolitical context. A conceptual approach.“ In: Quemada, J.M.M.Q., García-Verdugo, J. a Escribano, G. (eds.), *Energy Security for the EU in the 21st Century: Markets, geopolitics and corridors*. London: Routledge, 26–36.
- Euractiv (2011): „Pri ropovodných prepojeniach ide o rôzne záujmy.“ [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.euractiv.sk/energetika/clanok/pri-ropovodnych-prepojeniach-ide-o-rozne-zaujmy-017488>
- Feagin, J.R., Orum, A.M. a Sjoberg, G. (1991): *A Case for the Case Study*. The University of North Carolina Press Books.
- Gaan, N. (2004): *Environmental Security: Concept and Dimensions*. Delhi: Kalpaz Publication.
- Gavora, P. (2006): *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Regent.
- Hedenus, F., Azar, C., a Johansson, D. J. A. (2010): „Energy security policies in EU-25. The expected cost of oil supply disruptions.“ *Energy Policy* 38(3): 1241–1250.
- IES (2011): *What is Environmental Security?* Institute for Environmental Security: Hague. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: http://www.envirosecurity.org/activities/What_is_Environmental_Security.pdf.
- Info (2014): „INFO.SK: Ministerstvo hospodárstva neustúpi, plánu ropovodu sa nevzdá.“ [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.info.sk/sprava/32935/ministerstvo-hospodarstva-neustupi-planu-ropovodu-sa-nevzda>.

- Maltby, T. (2013): „European Union energy policy integration: A case of European Commission policy entrepreneurship and increasing supranationalism.“ *Energy Policy* 55: 435–444. DOI: 10.1016/j.enpol.2012.12.031
- Mišík, M. (2012): „Východné rozšírenie a politika EÚ v oblasti energetiky: smerom ku spoločnej európskej energetickej politike?“ *Středoevropské politické studie* 13(4): 573–602.
- Mišík, M. (2013): *Energetická politika v rozšírenej Európskej únii. Roly a preferencie Českej republiky, Poľska a Slovenska*. Praha: Ústav mezinárodních vzťahů.
- Myers, N (2004): „Environmental Security: What’s New and Different?“ [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.envirosecurity.org/conference/working/newanddifferent.pdf>.
- MŽP SR (1993): *Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky*. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.minzp.sk/dokumenty/strategieke-dokumenty/strategia-zasady-priority-statnej-environmentalnej-politiky.html>
- MŽP SR (2005): *Záverečné stanovisko číslo 2555/04-1.6/ml vydané Ministerstvom životného prostredia SR podľa zákona NR SR č. 127/1994 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov*. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.enviroportal.sk/eia/dokument/1253>
- Özcan, S. (2013): „Securization of Energy through the Lenses of Copenhagen School.“ *West East Journal of Social Sciences* 2(2): 57–72.
- Pascual, C. a Elkind, J. (2010): *Energy Security, Economics, Politics, Strategies and Implications*. Washington DC: Brooking Institutions Press.
- Pointvogel, A. (2009): „Perceptions, realities, concession –What is driving the integration of European union policies?“ *Energy Policy* 37(10): 5704–5716. DOI: 10.1016/j.enpol.2009.08.035
- Pollak, J., Schubert, S.R. a Slominski, P. (2010): *Die Energiepolitik der EU*. Wien: facultas.wuv.
- Pravda (2009): „Slovensko má v rukách všetkých akcie Transpetrolu.“ [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/190692-slovensko-ma-v-rukach-vsetky-akcie-transpetrolu/>.
- Shaffer, B. (2009): *Energy Politics*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- SITA (2014): „Nový ropovod pôjde cez Bratislavu.“ [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://venergetike.sk/aktuality/clanok/1084-novy-ropovod-pojde-cez-bratislavu/>
- SME (2011): „Nový ropovod má viac než desať trás.“ [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://ekonomika.sme.sk/c/5984148/novy-ropovod-ma-viac-nez-desat-moznych-tras.html>
- Souleimanov, E. (2011): „Vymezení pojmu energetická bezpečnosť.“ In: Souleimanov, E. (ed.), *Energetická bezpečnosť*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Tichý, L. a Binhack, P. (2012): „Česká debata o vnější dimenzi energetické bezpečnosti a národní zájem.“ *Středoevropské politické studie* 14(1): 90–128.
- Transpetrol (2014): *Akcionárska štruktúra a orgány spoločnosti*. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.transpetrol.sk/akcionarska-struktura-a-organy-spolocnosti/>.
- Trend (2014): „Slovnaftu sa ropovod do Rakúska nepáči.“ [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/slovnaftu-sa-ropovod-do-rakuska-nepaci.html>.
- Trombetta, M.J. (2009): „Environmental Security and Climate Change: Analysing the Discourse.“ *Cambridge Review of International Affairs* 21(4): 585–602. DOI: 10.1080/09557570802452920
- Vláda SR (2010): *Občianska zodpovednosť a spolupráca. Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie 2010-2014*. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: http://www.vlada.gov.sk/data/files/18_programove-vyhlasenie-2010.pdf.
- Vláda SR (2013): *Informácia o projekte ropovodného prepojenia Bratislava–Schwechat - posúdenie*

- strategického charakteru a realizovateľnosti prepojenia ropovodu Družba s rafinériou Schwechat. [cit. 15. 08. 2014], dostupné na: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?pidMaterial=21963>.
- Waisová, Š. (2004): „Od národnej bezpečnosti k medzinárodnej bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu.“ *Mezinárodní vztahy* 39(3): 66–86.
- Waisová, Š. (2008): (ed.): *Evropská energetická bezpečnost*. Plzeň: Aleš Čeňek.
- Wood, S. (2010): „Europe's Energy Politics.“ *Journal of Contemporary European Studies* 18(3): 307–22. DOI: 10.1080/14782804.2010.507916
-

Energy Security vs. Environmental Security: The Case of the Bratislava–Schwechat Pipeline

SUMMARY

Although the environmental dimension is considered by some authors to be a part of energy security (Elkind 2010, Shaffer 2009), this paper argues in line with the mainstream approach that these two dimensions are not compatible and are rather in mutual conflict (Escribano a García-Verdugo 2012). Efforts to increase energy security often cause environmental harm, and policies that aim to improve the environment are often a source of energy security problems. There is significant potential for further intensification of the conflict between these two types of security in the future, as there are efforts to increase both energy and environmental security at the same time. The paper analyses such conflict in the case of the Bratislava–Schwechat Pipeline (BSP), which is supposed to connect the Slovak and Austrian oil pipeline networks.

The research question asks why the project is being developed without taking into account environmental security arguments, in spite of the fact that rather significant environmental opposition to the pipeline has arisen. Although the pipeline route was changed in order to avoid “Žitný ostrov” (one of the main fresh water reservoirs in Slovakia), the new routes bypass other reservoirs only narrowly and therefore are still perceived to be hazardous from an environmental point of view. Moreover, the new route goes through Bratislava, the Slovak capital, what opens further questions about environmental security. In order to answer our research question, we employ a theoretical framework suggesting that in a conflict between energy security and environmental security the one whose costs and risks are easily measurable and more visible in the short term prevails (Bazilian et al. 2011). The model therefore assumes that in the case of a conflict between energy and environmental security the former will prevail.

We first discuss the concept of energy security before examining environmental security and the conflict between them. Both types of security are thus crucial in order to secure the overall security of the state. However, because of their incompatible aims they often clash and the chosen theoretical approach (Bazilian et al. 2011) argues that in such a case energy security prevails. We also begin our analysis with this assumption. The paper is based on a series of semi-structured interviews with the main stakeholders in the pipeline. Although not all stakeholders agreed to be interviewed, we managed to speak to most of them.

The inception of the Bratislava–Schwechat Pipeline goes back to 2003, when a joint venture BSP GmbH was established by Slovak and Austrian companies (the Slovak transit company Transpetrol and Austrian OMV). The project stagnated very quickly when, in 2005, the Slovak Ministry of the

Environment issued a report stating that the pipeline posed a threat to fresh water reservoirs in Slovakia (“Žitný ostrov”): and thus rejected it. In 2009 the project gained new momentum thanks to a memorandum between the Slovak and Austrian governments, which stressed its regional and international importance. However, 2010 saw an increase in public opposition to the proposed routing of the pipeline which led the newly established government to reject the route through Žitný ostrov in its manifesto. In the following year, the Slovak Ministry of the Economy presented 10 new alternative routes for the pipeline within two main corridors (urban and Carpathian). In 2013, the Ministry, in its report, reduced the number to two final alternatives, which both go through Bratislava, the Slovak capital, bypassing several fresh water reservoirs only narrowly. However, any final decision concerning the route has not yet been taken (as of February 2015).

The main shareholder supporting the building of the pipeline is the Slovak Ministry of the Economy (which owns Tanspetrol). The Ministry claims that the pipeline will significantly increase energy security, as it provides not only the diversification of routes, but also diversification of the sources of oil. It will therefore help Slovakia to decrease its dependency on Russian oil. The new pipeline will also help to fill the transit capacity of the Družba pipeline, which has suffered from a decrease in transit flows in recent times. Moreover, in this way, the new pipeline will also increase revenues from transit. On the other hand, actors opposing the building of the pipeline argue that it will have a devastating effect on the environment, especially on fresh water reservoirs. The Slovak Ministry of the Environment is not active at all in this matter and its role as the main guardian of environmental security has been taken over by the NGO *No to the Pipeline (Nie ropovodu)*. The regional government and Bratislava’s metropolitan authority are also against the pipeline.

The analysis shows, in line with the theoretical argument, that shareholders who support energy security are able to promote their claims with clear arguments about the costs of the project and risks connected to the current level of energy security. Moreover, they claim that the project will bring advantages in the energy security area from a short-term perspective – it will enable access to alternative sources of oil immediately. On the other hand, proponents of environmental security cannot present comparable data on the need to sustain the current level of environmental security as well as on the environmental costs of the project. In addition, environmental security is of a long-term nature and brings very few visible results in the short run. Therefore, environmental actors have significant problems to push through their arguments and energy security prevails in the discussion. The paper claims that this is the reason why the Bratislava–Schwechat Pipeline is being further developed, without environmental concerns being taken into account.